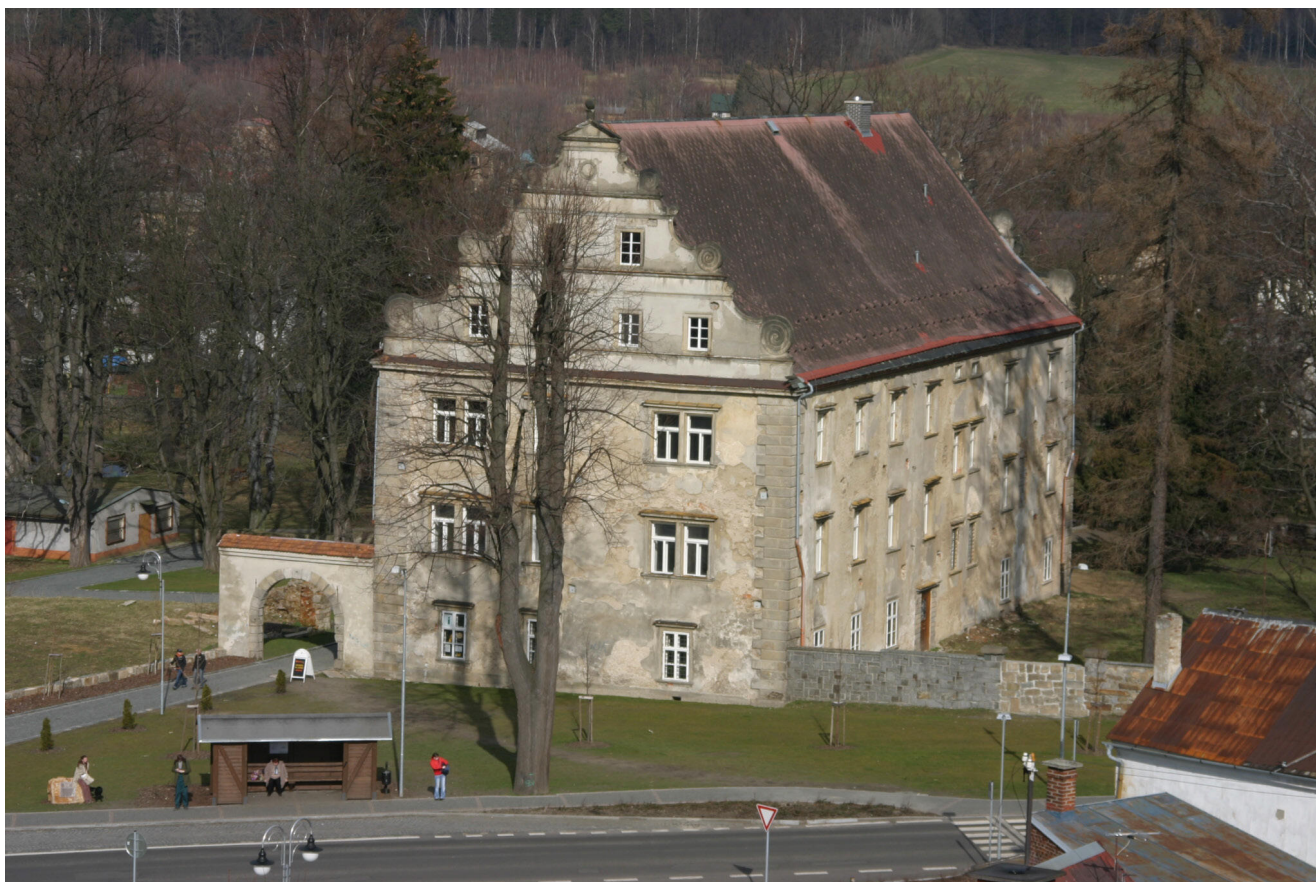

OBNOVA ZÁMECKÉ BUDOVY VE ŠLUKNOVĚ

JAN PEER

Obr. 1. Šluknov, zámek, pohled od jihozápadu, fotografováno ze střechy domu č.p. 321, březen 2007. Foto: Jan Peer.

Město Šluknov je nejsevernějším městem v republice, leží přibližně v centru po něm pojmenovaném výběžku. Název Šluknova se poprvé vyskytuje v pramenech z roku 1281 a 1296.¹

Budova zámku vznikla jako novostavba po roce 1565, kdy došlo po smrti Jiřího ze Šlejnic² k rozdělení Tolštejnského panství mezi jeho syny Hugolda, Jana, Jindřicha a Arnošta. Arnošt ze Šlejnic se ujal šluknovského dílu a stal se stavebníkem zámku jako sídla správy (město Šluknov se stává centrem nového, samostatného velkostatku) i svého obydlí.

Po požáru města v roce 1577 upadl Arnošt ze Šlejnic do dluhů a zahájenou stavbu dokončil mezi lety 1607–1608 prav-

děpodobně Albrecht ze Šlejnic. Zámek byl dále upravován za Volfa z Mansfeldu mezi lety 1623–1662.

Roku 1720 se majitelem šluknovského panství stává hrabě Alois Harrach. Mezi lety 1742–1779 byla provedena změna dispozice, která přizpůsobila zámeckou budovu hospodářským a správním potřebám panství.

Další rozsáhlé úpravy proběhly v letech 1818–1829 za majitele Jana Nepomuka z Harrachu. Vedle výměny vnějších a vnitřních oken a opravy čelní a boční zdi zámku se úpravy dotkly především interiérů. J. G. Sommer ve své topografii³ o panském zámku ve Šluknově hovoří již jen jako o sídle vrchnostenského úřadu. Harrachové drželi panství Šluknov až do roku 1876, kdy jej i se zámek koupil saský komerční rada, podnikatel Ernst Grumbt z Drážďan. Ten zahájil úpravy zámku v duchu pozdního tzv. vědeckého romantismu. Interiéry byly upraveny novorenesančně, současně proběhly také úpravy průčelí.

¹ Část příspěvku věnovaná stavebnímu vývoji a historii zámku se faktograficky opírá zejména o následující práce: František GABRIEL – Martin EBEL, *Stavebně historický průzkum Šluknov – panský pivovar*, strojopis, Ústí nad Labem 1996; Gabriela KOUTOVÁ, *Stavební vývoj zámku Šluknova v historickém kontextu města*, bakalářská práce PF UJEP, Ústí nad Labem 1998; Kamil PODROUŽEK – Olga NOVOSADOVÁ, *Stavebně historický průzkum Šluknov – zámek*, strojopis, Ústí nad Labem 2001.

² Jiří ze Šlejnic († 1565), mj. založil horní městečko Jiřetín pod Jedlovou, kterému dal své jméno, byl podle berního odhadu z roku 1557 osmým nejbohatším šlechticem v Čechách. Jeho majetek byl oceněn na 72 284 kop gr. českých – Jan SMETANA, *Jiřetín pod Jedlovou, 450 let města v Lužických horách*, Jiřetín pod Jedlovou 1998, s. 30.

³ Johann Gottfried SOMMER, *Das Königreich Böhmen. Erste Band. Leitmeritzer Kreis*, Prag 1883, s. 269.

Obr. 2. Šluknov, zámek, pohled od jihozápadu, stav po požáru 1. 4. 1986, duben 1986. Foto: Lída Skokanová.

Obr. 3. Šluknov, zámek, pohled od jihozápadu, květen 2008. Foto: Jan Peer.

Obr. 4. Šluknov, zámek, pohled od jihovýchodu, stav po požáru 1. 4. 1986, duben 1986. Foto: Lída Skokanová.

Práce v tomto duchu pokračovaly ještě ve 30. letech 20. století za posledního soukromého majitele Ervina Leopolda Nostitz-Reinecka, jemuž zámek patřil až do roku 1945.

V roce 1948 byly v zámku nově upraveny místnosti 1. patra, kam byly přemístěny exponáty bývalého německého musea. Ve 2. patře sídlila knihovna, čítárna a kanceláře stavebního úřadu MěNV.

V roce 1967 byly otlučeny vnější omítky zámku, opraveny parapetní plochy a osazeny parapetní římsy. Nové omítky byly provedeny ve vápenném štku v přírodním tónu.

2. dubna 1986 postihl zámek rozsáhlý požár. Ten zcela zničil krov včetně střešní krytiny. Z krovu a půdních prostor zůstaly zachovány pouze samostatně stojící štítové zdi (o kvalitě jejich provedení hovoří také skutečnost, že do následného zabezpečení cca o 2 roky později zůstaly dále nepoškozeny). Propadly se stropy ve 2. a zčásti v 1. patře. Zničeny byly prakticky všechny okenní a dveřní výplně. Díky záchranným hasičským pracím bylo vodou narušeno i 1. patro a suterén.

V letech 1989–1991 byly provedeny zajišťující opravy. V souvislosti s výstavbou nového krovu byly provedeny nové hurdiskové stropy v prvním a druhém patře, odstraněny některé barokní a klasicistní příčky a zazděny některé starší průrazy zdi a nakládací otvory topenišť. Práce byly vedeny snahou vrátit zámku renesanční dispozici. Z nedostatku financí byla stavební činnost na počátku 90. let ukončena (čerpáno z dotací

Okresního národního výboru v Děčíně). Během několika let nečinnosti začal zámek chátrat.⁴

Zámek jako takový je obdélná (17,8 x 37,5 m), dvoupatrová, částečně podsklepená stavba, krytá sedlovou střechou se dvěma třípatrovými volutovými štíty nad východním a západním průčelím. Fasádu zdobí bosovaná nároží a obdélná, místy zdvojená okna s bohatými nadokenními římsami. Stavba je orientována okapovými stranami ke dvoru a k anglickému parku, štítovými stranami k jádru města a k parku. Zámek zaujímá rozlohu odpovídající dvojnásobku rozlohy parcel lokovaného města. Základem dispozice je hloubkový dvoutrakt, dělený příčně do třech dílů. Přízemní prostory se střední nástupní místností, ze které je přístupné zámecké patro, jsou zaklenuty hřebínkovými klenbami. Zámek je součástí zámeckého areálu, který byl tvořen rybníkem, parkem, zahradou, hospodářským dvorem a obytnými budovami šlechty a čeledi.

Vlastníkem zámku je nadále město Šluknov. Po roce 2000 přistoupilo k realizaci plánu celkové rekonstrukce objektu.⁵

⁴ Havarijní stav objektu byl několikrát potvrzen zařazením do seznamu ohrožených památek: *Seznam nejohroženějších a nevyužívaných nemovitých kulturních památek v České republice*, NPÚ Praha 2003, 2005; Jiří ÚLOVEC, *Ohrožené hrady, zámky a tvrze Čech – 2. díl (N-Ž)*, Praha 2005.

⁵ Informace o finančních nákladech na obnovu objektu a možném dalším využití zámku poskytli zástupci městského úřadu ve Šluknově, Ing. Martin Benda (vedoucí Odboru rozvoje a životního prostředí) a Michal Bušek (Odbor rozvoje a životního prostředí).

Obr. 5. Šluknov, zámek, pohled od jihovýchodu, 17. července 2007. Foto: Jan Peer.

Obr. 6. Šluknov, zámek, pohled od jihovýchodu, 8. června 2010. Foto: Jan Peer.

Obr. 7. Šluknov, zámek, pohled z pudy k pravému štítu, stav po požáru 1. 4.1986, duben 1986. Foto: Lída Skokanová.

V roce 2000 byl založen Dobrovolný svazek obcí Sever (obce Lobendava, Staré Křečany, Lipová, Velký Šenov, Jiříkov, Mikulášovice, Šluknov, Dolní Poustevna, Vilémov, Rumburk), jehož se stal Šluknov přirozeným centrem.

V roce 2001 byla za přispění dotace z Programu Phare zpracována projektová dokumentace (realizace – Plán projekt Kapucín, Třebíč), které předcházely provedené průzkumy:

- Stavebně historický průzkum, Šluknov – zámek č. p. 642, Olga Novosadová, Kamil Podroužek, 2001.
- Restaurátorský průzkum historických maleb ve středním traktu a v levém středním traktu, Dominika Machačová, říjen 1999.
- Návrh obnovy historických maleb, Dominika Machačová, září 2001.
- Průzkum barevnosti fasád, Petr Macek, říjen 2001.
- Průzkum zvlhčení zdiva, Pavel Šťastný, říjen 2001.
- Návrh obnovy fasády, Pavel Šťastný, říjen 2001.
- Hydrogeologický průzkum, fa. Stavební geologie – Geotechnika a. s., září 2001.
- Statické posouzení a zpráva ke stávajícímu stavebně technickému stavu objektu, Zdena Šobrová, říjen 2001.

Obnova byla rozdělena do několika sezónních etap počínajících vypracováním projektové přípravy a končících rehabilitací prostoru pudy a sklepa.

Samotné stavební práce byly zahájeny roku 2005, kdy bylo provedeno statické zabezpečení objektu (mikropiloty, ztužení

krovu, zavěšení a zabezpečení kleneb), stavební úpravy přízemí a osazení nových oken v přízemí a patře. Byly provedeny nové podlahy ve vybraných místnostech, nové dveřní výplně, instalace vody, kanalizace a plynu, elektroinstalace, rozvody slaboproudu, objekt byl napojen na inženýrské sítě. V roce 2006 byly restaurovány malby vstupního sálu a stavebně upraveno 1. patro objektu. Došlo k vybudování parkoviště a vydláždění přístupové komunikace. Na tyto etapy byly čerpány dotace z programu na záchranu památek Ústeckého kraje, dále pak programu Ministerstva pro místní rozvoj na rozvoj Severozápadních Čech a z programu Phare. Restaurování maleb vstupního sálu bylo provedeno z dotace Programu regenerace MPZ Šluknov.

V roce 2007 započala třetí etapa celkové obnovy zámecké budovy. Probíhaly stavební práce ve 2. patře zámku, byly provedeny opravy interiérových omítek, položeny nové parketové podlahy a kazetové stropy. Byly restaurovány kamenné prvky fasády (okenní ostění, volutové štíty). Byla zahájena výměna střešní krytiny – na jižní valbě snesena provizorní eternitová krytina a nahrazena břidlicovými šablonami. Probíhaly restaurátorské práce na výzdobě klenby schodiště do prvního patra. Práce probíhaly za přispění z programu Ministerstva pro místní rozvoj na rozvoj Severozápadních Čech a restaurování maleb schodiště a kamen z Programu regenerace MPZ Šluknov.

V roce 2008 byly dokončeny veškeré stavební práce vedoucí k celkové obnově budovy zámku. Byly dokončeny započaté

Obr. 8. Šluknov, zámek, 2. patro, chodba, stav po požáru 1. 4. 1986, duben 1986. Foto: Lída Skokanová.

práce na úpravě interiéru 2. patra včetně provedení omítek, položení nové parketové podlahy a instalování nových kazeťových stropů. Bylo dokončeno restaurování kamenných prvků fasády a plocha fasády byla opatřena novými omítkami. Byla dokončena výměna střešní krytiny – na severní valbě byla nahrazena provizorní eternitová krytina novými břidlicovými šablonami. Na půdě byl pak zateplen krov a instalováno dřevěné obložení. Byly dokončeny restaurátorské práce na výzdobě kleneb schodiště do 2. patra a instalována restaurovaná kamna. Dále byla v 1. patře zámku instalována dobová interiérová výzdoba. Část výzdoby byla zapůjčena z depozitářů na SZ Sychrov (grafiky a některý nábytek je původem ze Šluknova). Instalace a výzdoba interiérů probíhala v součinnosti s ústředním pracovištěm Národního památkového ústavu, návrh výzdoby vypracovala PhDr. Květa Křížová.⁶ Tato etapa byla spolufinancována za přispění z EHP Norsko.

Generálním dodavatelem stavebních úprav celého objektu zámku byla firma STAMO s.r.o. Děčín.

INVESTOVANÉ ČÁSTKY⁷

Projektová dokumentace	1 603 000,- Kč
Statické zajištění objektu	2 638 991,- Kč
Stavební úpravy 1. NP + okna 2.NP	6 528 536,- Kč
Zhotovení oken 3. NP	670 684,- Kč
Dláždění přístupové komunikace, parkoviště a autobusový terminál před zámkem	9.366.575,- Kč
Restaurování maleb vstupního sálu	1 651 720,- Kč
Stavební úpravy 2. NP	7 091 000,- Kč
Restaurování maleb schodiště (2 patra)	1 329 289,- Kč
Restaurování kachlových kamen (2 ks)	352.000,- Kč
Stavební úpravy 3. NP	15 765 000,- Kč
Celkem	47 000 000,- Kč
Z toho dotace (60 % nákladů)	28 100 000,- Kč

Projekt obnovy zámku je důležitý z několika hledisek. Zejména pro zachování samotné stavby, protože tato má mimořádný a nezastupitelný význam v urbanistickém uspořádání městské památkové zóny. Dále z hlediska naplnění sociálně-ekonomických potřeb města a jeho okolí, kdy

⁶ K instalaci dobové místnosti viz Květa KŘÍŽOVÁ, *Zpřístupnění zámku ve Šluknově s původními sbírkami*, ZPP 69, 2009, č. 6. s. 429–432.

⁷ Informace z března 2009.

Obr. 9. Šluknov, zámek, přízemí, vstupní hala, před zahájením stavebních prací, červen 2005. Foto: Jan Peer.

Obr. 10. Šluknov, zámek, přízemí, vstupní hala, práce na restaurování stropu, červenec 2006. Foto: Jan Peer.

Obr. 11. Šluknov, zámek, 2. patro zámku, ukázka nových parketových podlah, květen 2008. Foto: Jan Peer.

dokončením rekonstrukce objektu zámku bude uspokojena potřeba vzniku prostor vhodných pro komunitní akce, vzdělávání a prezentaci mikroregionu. Projekt obnovy je zaměřen zejména na tři cílové skupiny budoucích návštěvníků zámecného objektu. Vzhledem k plánovanému častému pořádání společensko kulturních akcí (svatby, rodinné oslavy, kulturní společenské a vzdělávací akce aj.) se počítá přímo s obyvateli Šluknovského výběžku jako nejčastějšími návštěvníky. Dále bude zámek zaměřen na lesnickou veřejnost a samozřejmě na domácí a zahraniční turisty. Hlavním současným cílem návštěvníků je blízký Národní park České Švýcarsko v Krásné Lípě, cca 15 km od Šluknova.

Stanovené využití jednotlivých podlaží objektu zámku:

Přízemí:

- regionální informační centrum a prodejna suvenýrů
- internetová klubovna pro veřejnost jako součást informačního centra
- prostory k pronajmutí (reprezentační kanceláře)
- zámecká cukrárna
- vstupní sál jako zázemí pro sezónní tematické výstavy

První patro:

- multifunkční sál využitelný pro vzdělávání, školení, obřadní síň, prezentace a konference na regionální příp. krajské úrovni

- zázemí k multifunkčnímu sálu (šatny, přípravná svateb, kancelář, zvuková místnost, sklad)
- malý sál – zasedací místnost
- interiérová dobová místnost

Druhé patro:

- galerie výtvarného umění s důrazem na místní umělce
- Myslivecké a lesnické muzeum – s důrazem na lesnickou problematiku ve spojení se Střední lesnickou školou Šluknov, příp. Národním parkem České Švýcarsko
- byt správce

Obr. 12. Šluknov, zámek, opravené prostory 1. patra, červenec 2007. Foto: Jan Peer.

Obr. 13. Šluknov, zámek, hlavní sál 2. patra. Instalace výstavy trofejí Střední lesnickou školou ve Šluknově, květen 2008. Foto: Jan Peer.

Obr. 14. Šluknov, zámek, opravené místnosti v 1. patře zámku s ukázkou nově instalovaných kazetových stropů, červen 2007.
Foto: Jan Peer.